

Elisabeth (Liesje) de Jong is geboren op 8 juni 1920 in Amsterdam. Ze is de dochter van Jan de Jong (1893-1963) en de joodse Adriana Melhado (1898-1942). Ze waren thuis met 5 kinderen. Liesje had twee zusjes, Jane (10 november 1917, Amsterdam) en Maria (Marietje) (22 juni 1922, Amsterdam). Hun ouders trouwden op 20 juni 1917 en zijn op 16 september 1925 weer gescheiden. Haar vader was kleermaker.

De half joodse zusjes Jane en Liesje komen in 1930 in de Bergstichting in Laren. Hun zusje Marietje twee jaar later. De Bergstichting is in 1909 opgericht als opvanghuis voor joodse kinderen uit noodlijdende gezinnen en voogdij kinderen. In een bosrijk gebied aan de zuidkant van het

dorp Laren aan de Doodweg 4, grenzend aan de Hilversumse hei, stond van 1911 tot 1971 het gebouwencomplex van de Berg-Stichting, een Joods Kinderthuis. Met een voetbalveld, boomgaard, groentetuin, pluimveehouderij en bijenkasten was de stichting een van de beste kindertehuizen van Nederland.

In 1929 werd begonnen met een Scoutinggroep bij de Bergstichting in Laren. De meisjes waren bij het Nederlands Padvindsters Gilde (NPG) als groep I van de afdeling Laren geregistreerd. De jongens waren ingeschreven bij de NPV als groep 6 van de afdeling Bussum. In eerste instantie werd gestart met welpen, padvindsters en padvindsters en in mei 1936 kwamen er kabouters bij. In september 1933 werd ook een pioniersgroep opgericht. De groepen deden actief mee met activiteiten binnen het district en gingen jaarlijks op kamp. Vlak voor de oorlog waren er veertien welpen, tweeëntwintig verkenners, tien kabouters en achttien padvindsters.

Door de stichting werd De Judeër uitgegeven, het periodiek orgaan van de bewoners van de Bergstichting. Hierin verschenen regelmatig verslagen van Scoutingkampen en werden installaties en insignes vermeld. Alle drie de zusjes zijn actief bij Scouting. Jane en Liesje halen in 1932 het insigne tuinierster. Liesje haalt in 1935 het diploma Kinderverzorgster en wordt in 1936 assistent rondleidster van de zonnebloemronde.

De oorlog maakte een eind aan de prettige tijden in de instelling. Directeur Reitsema liet de Berg-Stichting typeren als een 'mischlingenheim', waar kinderen woonden die niet volbloed

joods waren. De Berg-stichting werd enige tijd met rust gelaten. De gedwongen ontruiming van het tehuis in Laren werd in de zomer van 1942 aangekondigd. Op 5 december 1942 moest het gebouw leeg zijn, zodat er kinderen van soldatenvrouwen ondergebracht konden worden. Om te voorkomen dat de kinderen en stafleden gedeporteerd werden, huurde directeur Jan Reitsema in het geheim 3 panden van het Leger des Heils op het Rapenburg in Amsterdam en regelde hij valse verhuisvergunningen. Hij regelde verklaringen waaruit bleek dat de kinderen volgens de Neurenberger nazi-regels niet als joods zouden worden beschouwd. De Eerste razzia van de Berg-Stichting vond plaats in februari 1943. Nadat 53 bewoners in Laren werden uitgeschreven en er in korte tijd veel bewoners werden ingeschreven op het adres op het Rapenburg, deden de Duitsers een inval. Directeur Jan Reitsema probeerde de razzia te stoppen door aan te geven dat de kinderen Mischling (niet volledig Joods) waren. Uiteindelijk werden er 14 kinderen afgevoerd en gedeporteerd. De Tweede razzia van de Berg-Stichting vond plaats op 26 mei 1943. 80 kinderen en medewerkers stonden klaar om afgevoerd te worden. Directeur Jan Reitsema weigerde mee te werken en kon SS'er Ferdinand aus der Fünten overtuigen het tehuis te sparen. Reitsema vertelde hem wederom dat de kinderen in het tehuis niet volledig Joods waren en dat er een procedure liep om dit officieel te maken met een Calmeyerstempel.

De definitieve ontruiming van de Berg-Stichting op het Rapenburg vond plaats op 2 augustus 1943. Reitsema werd gearresteerd tijdens een inval van de Sicherheitsdienst. De ongeveer 20 overgebleven bewoners van de Berg-Stichting werden overgebracht naar het gebouw van de Joodsche Invalide. Vanaf daar werden de meesten gedeporteerd. Directeur Jan Reitsema en zijn vrouw Tine doken onder in het Gooi. Tijdens de oorlog werden uiteindelijk 48 kinderen en 4 medewerkers vermoord door de nazi's. Zeker 70 kinderen en stafleden overleefden de oorlog, mede dankzij de inspanningen van directeur Jan Reitsema. Hij zorgde onder andere voor onderduikplaatsen in de Haarlemmermeer.

Lies de Jong heeft tientallen joodse kinderen uit de Bergstichting laten onderduiken, samen met Truus de Swaan en oom Hannis. De directeur kneep een oogje dicht als ze de kinderen op weg naar school uit de rij plukten. Zo heeft Lies tientallen kinderen uit de rij gehaald en ze naar Truus gebracht op de Stadionkade in Amsterdam. Van daar werden ze door Oom Hannis naar de Haarlemmermeer gebracht waar hij ze liet onderduiken, voor een groot deel bij zijn broers. De onderduikplek bij zijn vader en broers werd verraden en veel volwassen onderduikers werden opgepakt. De kinderen konden in veiligheid worden gebracht.

Toen Hannis zelf ondergedoken zat, verborg zijn vrouw Klaasje opnieuw 4 joden. Ook zij werden verraden en Klaasje werd met haar drie zoons en toekomstig schoondochter Lies gearresteerd. Twee zoons werden na drie dagen vrijgelaten. Lies de Jong heeft in het Oranjehotel in Scheveningen en in kamp Westerbork gevangen gezeten. Edy de Swaan, een zwager van Truus de Swaan, heeft haar vrijgekocht. Ze is later getrouwd met een zoon van oom Hannis en verhuisde naar Canada.

Haar schoonvader Hannis (Johannis 1890-1974) werd na de oorlog door Yad Vashem erkend als Righteous Among the Nations. Marietje de Jong trouwt op 13 december 1944 in Gouda met Herbert Max Hirsch (31 december 1917, München, D). In december 1945 wordt hun dochter Ruth geboren, die twee week later komt te overlijden. Marietje en Herbert vertrekken in 1947 naar Israël. Marietje overleed op 18 maart 2000 in Haifa, Israël. Zus Jane overleed op 29 april 1982 in Mexico.

Meer informatie

[Elizabeth de Jong \(1920-\) » Genealogie Van Raam » Genealogy Online \(genealogieonline.nl\)](#)

[Geni Tree - Jan de Jong](#)

[Search for documents in the Arolsen Archives | 1242010 - J \(arolsen-archives.org\)](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 3, 1930-1931, no 1-4, 1930 » 1930 - Pag. 13 | Delpher](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 5, 1932-1933, no 1-4, 1932 » 1932 - Pag. 20 | Delpher](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 5, 1932-1933, no 1-4, 1932 » 1932 - Pag. 38 | Delpher](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 8, 1935-1936, no 1-4, 1935 » 1935 - Pag. 18 | Delpher](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 8, 1935-1936, no 1-4, 1935 » 1935 - Pag. 54 | Delpher](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 8, 1935-1936, no 1-4, 1935 » 1935 - Pag. 82 | Delpher](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 9, 1936-1937, no 1-3, 1936 » 1936 - Pag. 58 | Delpher](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 8, 1935-1936, no 1-4, 1935 » 1935 - Pag. 82 | Delpher](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 9, 1936-1937, no 1-3, 1936 » 1936 - Pag. 13 | Delpher](#)

[Jan Wies over de Haarlemmermeer Historie Haarlemmermeer | 1940-45 Onderduikers in Haarlemmermeer | Deel 1: Fam Bogaard \(haarlemmermeer-geschiedenis.nl\)](#)

[Jan Wies over de Haarlemmermeer Historie Haarlemmermeer | 1940-45 Onderduikers in Haarlemmermeer | Deel 3: Fam Breyer \(haarlemmermeer-geschiedenis.nl\)](#)

[Bogaard Johannes \(yadvashem.org\)](#)

[Wacht binnen de dijken | exploretheworld279 \(wordpress.com\)](#)

[Johannis Bogaard \(1890 - 1974\) - Genealogy \(geni.com\)](#)

[Berg-Stichting \(laarenberg.nl\)](#)

[monumentbergstichting.nl](#)

[Larense Berg-Stichting voor Joodse kinderen - ONH](#)

[De Berg-Stichting - Monument voor de Joodse Kinderen \(monumentbergstichting.nl\)](#)

[Herinnerings bomen Laren](#)

[Nieuw Israelietisch weekblad » 25 jul 1930 - Art. 110 | Delpher](#)

[De Judeër; periodiek orgaan van de bewoners van de Berg-stichting, jrg 9, 1936-1937, no 1-3, 1936 » 1936 - Pa. 25 | Delpher](#)

[De schalmei; officieel orgaan voor besturen en leidsters van het Nederlandsche](#)

[Meisjesgilde, jrg 7, 1933-1934, no 8, 1933 » 1933-09 - Pag. 1 | Delpher](#)

[Monument voor de Berg-stichting. 48 pupillen te veel. - NIK - Nederlands Israëlitisch](#)

[Kerkgenootschap](#)

[Bronnen over 'Berg-stichting' - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[Verhuizing Berg-Stichting naar Amsterdam - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[Eerste razzia Berg-Stichting - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[Tweede razzia Berg-Stichting - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[Ontruiming Berg-Stichting - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op <http://vrijheid.scouting.nl> voor meer informatie en alle andere verhalen.